

О. І. Соколенко, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО СВОГО ЗДОРОВ'Я

Соколенко О. І.

Педагогічні умови формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я.

У статті розкрито мету дослідження, що полягає в теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов як сукупності об'єктивних можливостей змісту, форм і методів ефективного формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних закладів до свого здоров'я.

Коротко обґрунтовано педагогічні умови формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я:

1) створення позитивної мотивації формування в студентів потреби бути здоровими - основним елементом формування ціннісного ставлення студентів до свого здоров'я є мотивація до розуміння свого здоров'я як цінності;

2) використання інтерактивних методів навчання, що спрямовані на формування в студентів ціннісного ставлення до здоров'я й передбачають спільне навчання (навчання в співпраці): й ті, кого навчають, і хто навчає – є суб'єктами навчання;

3) упровадження програми формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я, що передбачає використання освітньо-виховних та креативних можливостей дисциплін природничо-наукового циклу й циклу фахової підготовки. Програма має наскрізну ідею, що полягає в педагогічному забезпеченні процесу формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я; спрямована на ознайомлення студентів із сутністю формування ціннісного ставлення до свого здоров'я, оволодіння ними необхідними оздоровчими технологіями.

Ключові слова: Мотив, мотивація, інтерактивні методи, програма формування ціннісного ставлення студентів до свого здоров'я.

Соколенко Е. И.

Педагогические условия формирования ценностного отношения студентов высших педагогических учебных заведений к своему здоровью.

В статье раскрывается цель исследования, которая состоит в теоретическом обосновании педагогических условий как совокупности объективных возможностей содержания, форм и методов эффективного формирования ценностного отношения студентов высших педагогических заведений к своему здоровью.

Кратко обоснованы педагогические условия формирования ценностного отношения студентов высших педагогических учебных заведений к своему здоровью:

1) создание положительной мотивации формирования у студентов потребности быть здоровыми – основным элементом формирования ценностного отношения студентов к своему здоровью является мотивация к пониманию своего здоровья как ценности;

2) использование интерактивных методов обучения, которые направлены на формирование у студентов ценностного отношения к здоровью и предусматривают совместное обучение (обучение в сотрудничестве): и те кого обучают, и те кто обучает – являются субъектами обучения;

3) внедрение программы формирования ценностного отношения студентов высших педагогических учебных заведений к своему здоровью, что предусматривает использование учебно-воспитательных и креативных возможностей дисциплин естественно-научного цикла и цикла профессиональной подготовки. Программа имеет сквозную идею, которая состоит в педагогическом обеспечении процесса формирования ценностного отношения студентов высших педагогических учебных заведений к своему здоровью и направлена на ознакомление студентов с сущностью формирования ценностного отношения к своему здоровью, овладение ими необходимыми оздоровительными технологиями.

Ключевые слова: мотив, мотивація, интерактивные методы, программа формирования ценностного отношения студентов к своему здоровью.

В умовах модернізації вищої педагогічної освіти професійна підготовка вчителя, який має міцне здоров'я та володіє високим рівнем культури здоров'я, є передумовою ефективності майбутньої професійно-педагогічної діяльності із забезпечення здоров'я школярів.

У ситуації, що склалася, виникають нові вимоги до системи професійної освіти студентської молоді. Найперша – це об'єктивна необхідність формування в студентів ціннісного ставлення до свого здоров'я, що повною мірою сприяє реалізації їхніх професійних можливостей.

Проте на сьогодні в Україні проблема формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я належить до нагальних і недостатньо розроблених.

Теоретичний аналіз наукових праць, ознайомлення з результатами теоретичних напрацювань учених і практичним досвідом роботи вищих педагогічних навчальних закладів щодо окресленої проблеми дали змогу виявити суперечності між потребами суспільства в підвищенні рівня здоров'я студентів вищих педагогічних навчальних закладів і недостатньою розробленістю педагогічних умов формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я.

Питанням формування ціннісного ставлення учнівської та студентської молоді до свого здоров'я присвячені дисертаційні дослідження Т. Белінської, Т. Вершиніної, О. Соколенко й ін. Окремі аспекти цієї проблеми були предметом наукових досліджень В. Горащука, М. Гриньової, Г. Кривошеєвої, С. Лебедченко, М. Литвинової, Л. Овчиннікової та ін.

Обґрунтуванню й впровадженню педагогічних умов у вищу освіту присвячені наукові праці С. Даньшевої, Л. Журинської, А. Калініченко, Н. Сопневої та ін., проте педагогічні умови ефективності формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я ще не знайшли достатнього теоретичного обґрунтування й тому потребують наукового розгляду.

Мета нашого дослідження полягає у виявленні та теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов як сукупності об'єктивних можливостей змісту, форм і методів ефективного формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних закладів до свого здоров'я.

Коротко обґрунтуємо педагогічні умови, що сприятимуть формуванню у студентів ціннісного ставлення до свого здоров'я у навчально-виховному процесі.

Процес формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів набуває ефективності за таких педагогічних умов:

1) створення позитивної мотивації формування в студентів потреби бути здоровими; 2) використання інтерактивних методів навчання, що спрямовані на формування в студентів ціннісного ставлення до здоров'я; 3) упровадження програми формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я, що передбачає використання освітньо-виховних та креативних можливостей дисциплін природничо-наукового циклу й циклу фахової підготовки.

Обґрунтуємо вищезазначені педагогічні умови.

Щодо першої педагогічної умови, зазначаємо, що основним у формуванні ціннісного ставлення студентів до свого здоров'я є наявність у них позитивної мотивації до розуміння свого здоров'я як цінності. Ми вважаємо, що основним елементом формування ціннісного ставлення студентів до свого здоров'я є мотивація до розуміння свого здоров'я як цінності.

В. Курило підкреслює, що, мотиви являють собою своєрідний двигун усього дидактичного процесу. Вивчення та вірне використання діючих мотивів, формування потрібних, що спрямовують розвиток особистості та її рух у необхідному напрямку, є серцевиною педагогічної праці [1].

Дуже цікава думка В. Асєєва у аспекті нашої проблеми, про те, що процес формування мотивації складається з двох механізмів: перший механізм він називає „знизу догори”, а другий – „згори донизу” [2; 3].

Сутність першого механізму мотивації полягає у тому, що традиції які склалися стихійно, і умови, що спеціально створені в освітньому процесі вибірково актуалізують окремі ситуаційні спонукання, які при систематичній актуалізації поступово закріплюються й переходять у більш стійкі мотиваційні утворення.

Сутність другого механізму мотивації полягає в засвоєнні спонук, мети, ідеалів, що вже надаються студентам „у готовому вигляді” і повинні сформуватися у них, а студенти повинні самі перетворити їх із зовнішнього сприйняття у такі, що діють реально. У цьому разі пояснення змісту спонук, що формуються, їхнє співвідношення з іншими у значній мірі полегшує студентам

внутрішню змістовну роботу й позбавляє їх стихійного пошуку, що нерідко буває помилковим.

Повноцінний процес формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я повинний складатися з цих двох механізмів.

Ю. Трофімова, В. Рибалка та П. Гончарук уявляють мотивацію у двох видах: „інтегративна” (внутрішня) та „інструментальна” (зовнішня) [4].

Внутрішня мотивація передбачає здійснення студентами певних дій спираючись на особисті бажання, оскільки результат дії сприятиме оновленню їхнього внутрішнього світу. Перевага у студентів зовнішньої мотивації свідчить про те, що вони у своїй діяльності керуються тими вимогами, що надаються суспільством та фаховою підготовкою.

Внутрішня та зовнішня мотивація у студентів мають бути тісно пов'язані між собою, що може сприяти ефективному досягненню мети формування у них ціннісного ставлення до свого здоров'я. Орієнтація на ставлення до здоров'я, як до цінності повинна бути внутрішнім переконанням студентів, результатом їхніх власних прагнень та особистісного вибору (внутрішньої мотивації). Внутрішня мотивація це якісно новий рівень зовнішньої мотивації. Тобто, зовнішні фактори, що спонукають студентів до певної діяльності, в процесі їх переосмислення та сприйняття можуть стати ідеалами окремої особистості студентів, їхніми внутрішніми переконаннями. У цьому велику роль відіграє викладач вищого педагогічного навчального закладу, який формує у студентів потребу цінувати здоров'я і бути здоровим на рівні задоволення від цього процесу.

Отже, створення у студентів позитивної мотивації на формування потреби бути здоровими залежить у значній мірі від особистісних якостей викладача.

Другою педагогічною умовою формування ціннісного ставлення студентів до свого здоров'я є використання інтерактивних методів навчання, що спрямовані на формування в студентів ціннісного ставлення до здоров'я.

Формувати ціннісне ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я дозволяє використання інтерактивних методів навчання під час вивчення дисциплін природничо-наукового циклу й циклу фахової підготовки. Інше питання, чи зможе викладач реалізувати ці можливості так, щоб у студентів виникло стійке бажання не тільки отримувати ці знання, але і активно використовувати їх у процесі збереження й зміцнення власного здоров'я. Інтерес студентів, формуючись під впливом особистості викладача, згодом усвідомлюється ними саме у зв'язку з цим впливом: цікавий предмет, інтерес до занять зв'язується студентами в одне ціле з особистістю педагога, з відношенням до нього.

У вищому педагогічному навчальному закладі студентів повинні навчити: використовувати резервні сили свого організму; оволодівати життєвими навичками здорової поведінки; спілкуватись з людьми; передбачати наслідки своєї поведінки та вміти приймати своєчасні рішення; формувати цінності й переконання, які сприяють свідомому вибору здорової поведінки та наміру дотримуватись її протягом життя.

Вирішити ці завдання можна використовуючи інтерактивні методи навчання. Термін „інтерактив” походить від англійського слова „interakt”, де „inter” – взаємний і „act” – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Інтерактивні методи передбачають спільне навчання (навчання в співпраці): і ті, кого навчають, і хто навчають – є суб'єктами навчання. Викладач при цьому виступає лише в ролі більш досвідченого організатора процесу навчання, а всі учасники процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку. Ті, хто навчається, занурюються в реальну атмосферу ділової співпраці з розв'язання проблем, оптимальну для формування необхідних навичок і якостей [5].

Інтерактивні методи дають змогу задіяти не тільки свідомість людини, але її почуття, емоції, вольові якості, тобто залучають до процесу навчання „цілісну людину”. Це сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Інтерактивні методики можна використовувати у ході лекційних і практичних занять у тому числі й з теоретичних дисциплін і під час самостійної роботи студентів. Інтерактивні методики, засновані на навчанні через дію, відтворюють ситуації, взаємини, завдання, характерні для повсякденної роботи студентів.

Третьою педагогічною умовою формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я, на нашу думку, є упровадження програми формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я, що передбачає використання освітньо-виховних та креативних можливостей дисциплін природничо-наукового циклу й циклу фахової підготовки. На нашу думку, необхідний студентам досвід ціннісного ставлення до свого здоров'я можливо набути лише у процесі всього періоду навчання у вищому педагогічному навчальному закладі. Цього можна досягти тільки тоді, коли ця ідея буде наскрізною в системі професійно-педагогічної освіти студентів і об'єднуються освітньо-виховні зусилля викладачів.

Міркуючи таким чином, ми визнали, що доцільним є оптимізація існуючої практики формування у студентів ціннісного ставлення до свого здоров'я, орієнтація освітньо-виховних можливостей навчальної діяльності у вищій школі на формування ціннісного ставлення студентів до свого здоров'я. Для цього нами була розроблена програма формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я [6]. Ця програма: має наскрізну ідею, що полягає в педагогічному забезпеченні процесу формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я; спрямована на ознайомлення студентів із сутністю формування ціннісного ставлення до свого здоров'я, оволодіння ними необхідними оздоровчими технологіями.

Відкритий характер програми передбачає внесення відповідних змін, доповнень, виявлення з боку викладачів творчого підходу до планування та реалізації на практиці основних завдань формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я.

Виходячи з вищевикладеного, ми вважаємо, що формування ціннісного ставлення студентів до свого здоров'я може бути успішним тільки за умови виникнення у них стійкої потреби цінувати своє здоров'я та постійно вести здоровий спосіб життя.

Таким чином, щоб сформувати у студентів вищих педагогічних навчальних закладів ціннісне ставлення до здоров'я необхідно використовувати у сукупності вище означені педагогічні умови.

Виконане дослідження не вичерпує всіх сторін аналізованої проблеми. У перспективі необхідно звернути увагу на питання розробки комп'ютерних технологій для визначення рівня здоров'я кожного студента, підготовки індивідуальних програм формування ціннісного ставлення до здоров'я студентів з різними рівнями стану здоров'я та мотивації на здоровий спосіб життя.

Література

1. Курило В. С. Інноваційні процеси в освітніх системах / В. С. Курило // Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2000. – С. 138–141.
2. Асеев В. Г. Мотивация поведения в формировании личности. / В. Г. Асеев. – М. : Мысль, 1976. – 181 с.
3. Асеев В. Г. Личность и значимость побуждений / В. Г. Асеев // РАН, Институт психологии. – М., 1993. – 123 с.
4. Психологія / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред. Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
5. Кларин М. В. Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта / М. В. Кларин // Педагогика. – 2000. – № 7. – С. 12–18.

6. Соколенко О. І. Формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Соколенко Олена Іванівна. – Луганськ, 2008. – 209 с.

Sokolenko O. I.

Pedagogical conditions for formation of value attitude of the students of higher pedagogical educational establishments to their health.

The article reveals the research goal that is a theoretical justification of pedagogical conditions as a set of objective possibilities of content, forms and methods of effective formation of value attitude of the students of higher pedagogical establishments to their health.

Pedagogical conditions for formation of value attitude of the students of higher pedagogical educational establishments to their health are briefly grounded:

1) development of positive motivation for formation of the need to be healthy – the main element of formation of value attitude of the students to their health is a motivation to understand their health as a value;

2) use of the interactive training methods which are intended on formation of value attitude of the students to health and provide joint training (collaborative training): both who are trained and those who train are the subjects of training;

3) implementation of the program of formation of value attitude of the students of higher pedagogical educational establishments to their health that involves the use of educative and creative resources of the disciplines of natural and scientific cycle and professional training cycle. The program has a through idea that consists in the pedagogical support of formation process of value attitude of the students of higher pedagogical educational establishments to their health; it aims to familiarize the students with the essence of formation of value attitude to their health and to equip them with the necessary health-improving technologies.

Key words: motive, motivation, interactive methods, program of formation of value attitude of the students to their health.

Відомості про автора

Соколенко Олена Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання, заступник директора з навчальної роботи Інституту фізичного виховання і спорту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Стаття надійшла до редакції 09.12.2014 р.

Прийнято до друку 26.12.2014 р.

Рецензент – д.п.н, проф. Хриков Є. М.